

Received	Reviewed	Published	Doi Number
08.08.2018	21.09.2018	30.09.2018	10.18298/ijlet.3125

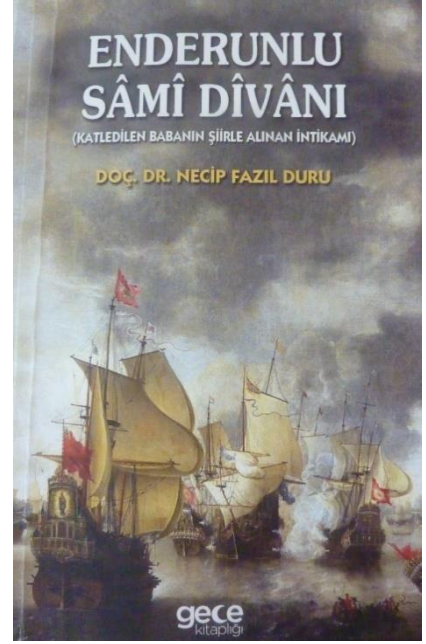
Enderunlu Sâmî Dîvânı
(Katledilen Babanın Şiirle Alınan İntikamı)

Semih YEŞİLBAĞ¹

YAYIN TANITIMI

Kitabın Künyesi: Necip Fazıl Duru, *Enderunlu Sâmî Dîvânı* (Katledilen Babanın Şiirle Alınan İntikamı), Gece Kitaplığı, Ankara 2017, 167 s.

Doç. Dr. Necip Fazıl Duru, kitabına Musullu Sâmî ile ilgili bir çalışma hazırlarken incelediği Tuhfe-i Nâ'îlî'de Musullu Sâmî adına kayıtlı divanın aslında Enderunlu Sâmî'ye ait olduğunu fark etmesi gibi hoş bir yanlışlıktan bahsederek başlar. Kitabın *sunuş* bölümü olan bu kısımda Enderunlu Sâmî hakkında bazı tanıtıcı bilgiler verir. Sâmî'nin yaşadığı dönemin önemli şairleri olan Bâkî, Nev'î, Nef'î veya Şeyhülislam Yahyâ ölçüsünde bir şair olmamasına işaret eden Duru, buna rağmen "Eğer maksûd eserse *musra-i berceste kâfidir.*" kavlince Sâmî'nin mersiyesinin/hicviyesinin bile tek başına Sâmî Divanı'nı hazırlamak için yeterli bir neden olduğunu ifade eder. Yine onun bu bölümdeki açıklamalarıyla Sâmî'nin babasının katline sebep olan Kılıç Ali Paşa'yı hicvetmek için bu şiiri yazdığını ve aslında divanda eksik olan şiiri Duru'nun bir mecmûada rastladığı nüshayla tamamladığını öğreniyoruz.

Duru, *Enderunlu Sâmî Dîvânı* adlı çalışmasını üç ana bölümde oluşturmuştur. Birinci bölümde 16. yüzyılın sonları ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilen Enderunlu Sâmî'nin biyografik eserlerden ve şairin divanındaki şiirlerin tahlilinden elde edilen çıkarımlarla hayatına dair bilgiler paylaşılır. Şairin hayatına dair bu bilgiler, *a. hayatı*, *b. şiir anlayışı*, *c. eserleri* şeklinde üç alt bölüme ayrılarak incelemeye tâbi tutulmuştur. *Hayatı* başlıklı bölümde şairin İstanbul doğumlu olduğu, asıl adının Mustafa olduğu, Kılıç Ali Paşa'nın deryâ beyi olan babasını öldürtmesiyle yetim kaldığı ve Enderuna alındığı, on yıl süren eğitimden sonra sipahi zümresine dahil olduğu gibi bilgiler yer almaktadır. Bölümde Mustafa Sâmî'nin hayatına dair bilgiler verilirken, sık sık ve tafsilatlı biçimde dipnotlar verilerek okuyucunun hem şairin yetiştiği dönemi ve şartları daha iyi anlaması amaçlandığı

¹ Öğr. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, syesilbag@hotmail.com

hem de yapılan açıklamaların tarihî kayıtlarla desteklenerek sağlamaştırılmaya çalışıldığı göze çarpmaktadır. *Şiir anlayışı* başlıklı bölüm de *Sâmî'ye göre hakiki şiirin vasıfları, şiirleri hakkında tezkirelerde yapılan değerlendirmeler, şiirleri hakkında şairin kendi değerlendirmeleri* adlarıyla üç alt başlığa ayrılarak hazırlanmıştır. Birinci bölümün son başlığı olan *eserleri* bölümünde şairin *Divanı*, ve şu an nerede olduğu bilinmeyen *Kimya Risâlesi* adlı eserleri hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir.

İkinci bölüm, *divanın şekil ve muhteva özellikleri* adını taşımaktadır. Bu kısım iki alt başlığa ayrılarak incelenmiştir. Bunların ilki olan *divanın şekil özellikleri* başlığı altında divandaki kaside, gazel, kıt'a, terkîb-bend ve müfredler ele alınarak bunlar vezin, kafiye ve redif açısından incelemeye tabi tutulmuş, verilen bilgiler divandan alınan şiirlerle örneklendirilmiştir. Açıklamaların sonunda verilen bir tablo ile de anlatılanlar görselleştirilmiştir.

Divanın muhtevası adındaki ikinci alt başlıkta divanda yer alan farklı nazım şekillerinin muhtevaya dair özelliklerinden bahsedilmiştir. Bu kısımda, şairin I. Ahmed ve IV. Murad dönemlerinde içkinin yasaklanması, meyhanelerin kapatılması, Celâlî isyanları, şiddetli soğuklar vb. konulardan bahseden şiirleriyle edebî bir eserin edebiyat açısından olduğu kadar tarih açısından da ne kadar önemli olduğu ortaya konulmuştur. Bu bölümde eserin merkezinde yer alan hatta kitabın isminin bile belirlenmesine tesir eden en önemli metin olan terkîb-bend de tahlil edilmiştir. Bu terkîb-bendde Enderunlu Sâmî tarafından, baba kâtili olan Kılıç Ali Paşa'nın aslen gayr-i müslim olup sonradan Müslüman olması ve Türk sayılması, Türkçesinin kötü olması, hatta *hayır* yerine *no* demesi, savaşlardaki korkaklığı, Müslümanlara karşı zâlimken kâfirlerle iyi geçinmesi, şehvet düşkünlüğü, icraatlarındaki başarısızlığı, para ve dünya hırsı, alın teri olmayan, insanların malını gasp ederek oluşturduğu serveti, inşa ettirdiği cami, hamam gibi hayratın bile kaynağının başkalarından zorla alınan paralar olduğu, ölüm şekli, hatta kel olması gibi farklı yönlerine değinilmiştir. Bu sûretle paşadan sert bir üslupla hesap sorulmuş; bir bakıma kaybedilen babanın intikamı alınmıştır. Bu açıklamalar sırasında denizcilik ıstılahına dahil edilebilecek kelimelere de yer verildiği görülmektedir. Bu bölümdeki dipnotlar da tarihi olayların, edebiyat diliyle nasıl anlatıldığını ve bu olayların edebî eserde nasıl izdüşümler bıraktığını göstermesi bakımından ayrıca önemlidir. Bu arada *sonuç* bölümünde divandan yapılan çıkarımlar başlıklar halinde sıralanmış, ardından *kaynakça* verilerek ikinci bölüm bitirilmiştir.

Üçüncü bölümde divan tertibine uygun olarak sıralanmış şiirlerin *çeviriyazılı metni* verilmiş, bu metnin sonuna da divanın *tıpkıbasımı* eklenerek eser tamamlanmıştır. Böylece çalışma okuyucu açısından daha kıymetli hâle gelmiştir.

Biz de Necip Fazıl Duru hocamızın gün ışığına çıkarıp ilim âlemine takdim ettiği bu eser için kendisine teşekkür ediyor, bu kıymetli eserin edebiyat ve kültür hayatımıza katkı sağlamasını diliyoruz.

Kaynakça

Duru, N. F. (2017). *Enderunlu Sâmî Dîvânı (Katledilen Babanın Şiirle Alınan İntikamı)*, Gece Kitaplığı, Ankara.